ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ТОМІЛІН МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ РИНКОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Спеціальність 08.06.01 - "Економіка підприємств та форми господарювання"

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Харків - 1995

658 АВ 32.749

Робота виконана на кафедрІ менеджменту та планування виробництва в машинобудуваннІ ХаркІвського державного економічного унІверситету.

Науковий керІвник – кандидат економІчних наук, доцент КІржнер ЛеонІд Олександрович

ОфІцІйнІ опоненти – доктор економІчних наук, професор, акад.АН Інформатики БабІч Володимир Петрович;

кандидат економІчних наук, професор ПІддубний Іван Олександрович

ПровІдна організаційна установа – Інститут мІжнародних вІдносин Київського національного унІверситету Ім.Тараса Шевченко.

Захист дисертацІї вІдбудеться "6" квітня 1995 р. о 13 годинІ на засіданнІ спецІалІзованої Ради, шифр Д 02.12.02 по присудженню вченого ступеня кандидата економІчних наук у ХаркІвському державному економІчному унІверситетІ за адресою: 310001, ХаркІв, пр.ЛенІна, 9-а.

З дисертацІєю можно ознайомиться в бІблІотецІ ХаркІвського державного економІчного унІверситету.

Автореферат розІслано "4" березня 1995 р.

Вчений секретар спецІалІзованої Ради, кандидат економІчних наук, доцент А.В.Баранов

ЛННБ України ім.В.Стефаника 00754224 (О)
ЛНБ ім. В. Стефаника АН України

АВ-32.7244

I. Загальна характеристика проблеми

I.I. Актуальність проблеми

Радикальні зміни механізму функціонування економіки України найшли свій вираз, зокрема, в появленні такого типу господарських ланок, як спільні підприемства (СП).

Риночна економіка, з'являючись по своїй суті економікою відкритого типу, передбачае виникнення і розвиток подібних організаційних форм притягнення іноземного капіталу для вирішення окремих загальнонаціональних задач. Згідно з оцінкою Міністерства статистики на 1993 р. чисельність СП в Україні виросло втрое і складало 2530 . В них було занято 83 тис.чоловік, головним чином громадян України. Обсяг випуску продукції виконаних робіт і послуг виросли за рік в 44 рази, що складае майже 3 трилiона крб. на внутрішньому ринці СП , реалізували продукції на 167 млн.доларів, експорт досяг 310 млн.доларів, а імпорт - 394.

Ефективність функціонування спільних підприемств в значній ступені залежить від тих економічних умов, які визначае для них держава. Необхідно підкреслити, що роль державного регулювання цих підприемств дуже важлива, так як від нього безпосередньо залежить, по-перше , приплив іноземних інвестицій в країну і по-друге, їх вклад в вирішення загальнонаціональних задач. В зв'язку з цим, проблеми зв'язані з формуванням такого механізму функціонування спільних підприемств , який обліцують ці два аспекти, являються дуже актуальними.

Питання управлІння Іноземними ІнвестицІями з притяженням капІталу активно дослІджуються за кордоном економІстами: ученими І практиками. ЦІ питання освІтлюються в працях Самуельсона Т., ПІтера Г., Бачкаи Т, Шагалова Г., Федорова Б., Столярова І., КоломІноІ М. І Ін.

ДослІдження данноІ проблематики на УкраІнІ, по сутІ, тІльки починається. Можна вІдзначити роботи таких авторІв, як СутормІна В.М., Буткевич В.Г.,Филипенко О.С., КисІль В.І., Крилова Т.Е., ХарІна А.П. ДослІдження питань, зв'язаних з функцІонуванням фІрм з Іноземним капІталом в УкраІнІ, ускладняються вІтчизняними умовами переходу до ринку, якІ, як правило, не дозволяють безпосередньо примІняти закордонний досвІд.

Таким чином, проблеми формування ефективного механІзму дІяльностІ СП в УкраІнІ представляють як научний, так І практичний Інтерес.

І.2. Предмет та об'єкт дослІдження

Предметом дослІдження з'являється механІзм функцІонування пІдприемств з участю Іноземного капІталу, об'єктом дослІдження - спІльнІ пІдприемства УкраІни, зокрема ХаркІвське СП "САБ".

І.3. Мета І задачІ дослІдження

Мета дисертацІйноІ роботи складається в розробцІ елементІв ефективного механІзму функцІонування СП, включаючи принципи взаемовІдносин партнерІв, оцІнку Іх дІяльностІ та способу розподІлу прибутку мІж ними.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені і вирішені наступні задачі:

– визначені роль і місце СП та іноземних інвестицій в економіці України перехідного періоду;

– проведені аналіз і класифікація законодавчої бази організації та функціонування спільних підприємств на Україні;

– обгрунтована методика оцінки стану і можливостей підприємства для вибору партнера для спільної діяльності;

– проведен аналіз видів інвестиційних ризиків і підходів до їх вимірювання;

– обгрунтований підхід до розподілу прибутку між партнерами в сучасних умовах формування риночної економіки;

– запропоновані критерії вибору ефективних напрямків інвестування.

І.4. Загальна методика дослідження

Методологічною базою виконаного дослідження являються висновки та положення загальної економічної теорії, зокрема, теоретичні основи риночної економіки з використанням сучасних розробок ведучих вітчизняних і закордонних вчених-економістів.

При виконанні досліджень були використані методи економічного та статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання, а також методи теорії ймовірності і багатомірного статистичного аналізу.

Інформаційною базою дослідження були вітчизняні і закордонні публікації з питань управління та економіки, офіційні звітно-статистичні дані, а також зібрані автором матеріали і відомості про діяльність спільних підприємств на Україні, зокрема, в Харкові і Харківській області.

Головні положення проведенного дослідження та виводи, які виносяться на захист, одержані особисто автором дисертаційної роботи.

I.5. Наукова новизна результатів дослідження

Основний научний результат дисертаційної роботи полягає в розробці теоретичних і методичних положень по формуванню ефективного механізму функціонування спільних підприемств в умовах переходу до ринку.

Научна новизна одержаних в процесі досліджень результатів складається в наступному:

- обгрунтована система показників, яка дозволяе оцінювати фінансово-економічне положення і можливості потенційного партнера;

- розроблений метод розподілу прибутку від реалізації спільних проектів між партнерами з рахунком структури їх внесків;

- запропонований коефіцієнт ризику, порівнюваний з очікуваними збитками і прибуток від інвестицій та побудована на його основі шкала;

- обгрунтований вибір показників ефективності для оцінки альтернативних варіантів інвестиційних проектів.

I.6. Практичне значення дисертаційної роботи

Одержані виводи, методичні підходи і рекомендації дозволяють більш ефективно вирішувати практичні питання діяльності СП, зокрема: розподіл прибутку між учасниками, оцінки фінансово-економічного стану підприемства, вибору напрямку інвестиційної діяльності та ін.

І.7. АпробацІя роботи І реалІзацІя результатІв дослІдження

ОдержанІ в ходІ дослІджень результати І методичнІ розробки використовуються в практичнІй дІяльностІ спІльних пІдприемств м.Харкова: СП "САБ", СП "ІнтерСАБ".

ЕкономІчний ефект вІд впровадження розробок складае 897,5 млн.крб. .ОсновнІ положення дисертацІйноІ роботи доповІдались І одержали схвалення на рІзноманІтних практичних І науково-практичних конференцІях (м.ХаркІв, 1994 р.), конференцІя украІнськоІ федерацІІ профспІлкових органІзацІй СП - КиІв 1992 р., І и П конгреси украІнськоІ лІги пІдприемств з Іноземним капІталом - КиІв, 1991 І 1993 рр.

Положення та виводи дисертацІйних дослІджень найшли свое вІдображення в виступах автора в Хьюстонском унІверситетІ (США, 1992 р.), в Нью-Йорку в честь вІдкриття представництва УкраІни при ООН (США, 1992 р.), а також в дІлових зустрІчах І переговорах з закордонними партнерами (переговори зІ шведською делегацІею (м.ХаркІв, 1994 р.) та Інш.

І.8. ПублІкацІя результатІв дослІдження

На тему дисертацІйноІ роботи опублІковано 2 брошури, І стаття І 2 тези доповІдей загальним обсягом 9,1/ 5,8 др.арк.

І.9. Структура І об'еми роботи

ДисертацІя складаеться Із вступу, 3-х роздІлІв І заключення, за змІстом 154 сторІнок машинописного тексту, 4 таблиць, 13 малюнкІв, списка лІтератури Із 83 найменувань.

2. Короткий змІст дисертацІї

У вступІ обґрунтована актуальнІсть теми дисертацІйноІ роботи, визначена ІІ мета І задачІ, визначенІ предмет І об'єкт дослІдження, викладена научна новизна роботи.

В першому роздІлІ докладно розглянуто І проаналІзІровано закордонний досвІд створення І функцІонування спІльних пІдприемств при всьому рІзноманІттІ Іх правових І органІзацІйних форм.

Проведена класифІкацІя законодавчих актІв, якІ регламентують дІяльнІсть СП на УкраІнІ. ВидІленІ основнІ фактори,якІ стримують процес залучення Іноземних ІнвестицІй в спІльнІ пІдприемства.

В другому роздІлІ розглянутІ теоретичнІ І практичнІ питання взаІмодІї партнерІв при реалІзацІї спІльних проектІв. ПроаналІзована роль Іноземних ІнвестицІй в здІйсненнІ риночних реформ на УкраІнІ.

З допомогою методІв багатомІрного статистичного аналІзу (факторного аналІзу) видІленІ групи показникІв, якІ оцІнюють рІзноманІтнІ сторони дІяльностІ пІдприемства І дозволяють на цІй основІ орІентуватись при виборІ партнерІв І потенцІйного об'єкту ІнвестуванняЗапропонований метод розподІлу прибутку мІж учасниками з рахунком структури Іх внескІв.

ТретІй роздІл присвячений питанням оцІнки ризикІв І перспектив спІльноІ дІяльностІ. ПроаналІзованІ види ІнвестицІйних ризикІв, викладенІ пІдходи до Іх вимІрювання, розглянутІ рІзноманІтнІ показники ризику та ефективностІ, на основІ яких запропоновано пІдхІд до оцІнки перспектив спІльноІ дІяльностІ.

В заключенні узагальнені основні результати дисертаційної роботи і викладені виводи і пропозиції, зроблені в процесі дослідження.

3. Основні положення дисертації

3.1. Узагальнений досвід побудови та функціонування СП при всій різноманітності їх правових та організаційних форм

Спільні підприемства в західній практиці виникли як результат тривалої еволюції форм змішаного підприемства. В цьому відношенні вітчизняні СП, які минули послідовні етапи виникнення однієї форми із другої, по-перше, дають позитивний ефект моделі "догоняючого розвитку", по-друге, представляють собою симбіоз, в якому знаходять елементи майже всіх форм змішаного підприемства, поширеного в світі.

В процесі еволюції спільного підприемства в світовій практиці послідовно появились 3 основні форми: партнерські (неакціонерні), акціонерні і спільні підприемства.

Неакціонерні форми,як менш розвинуті, використовуються зараз змішаним (приватним, іноземним) капіталом для організації діяльності переважно дрібних та середніх фірм, особливо в торгівельній сфері і в виробництві нескладних видів промислової продукції. Юридичною формою організації тут являється партнерство, де всі учасники несуть необмежену відповідальність за результати спільної діяльності.

Другий вид відзначається тим, що виділяється командитор, який відповідає всім своїм майном (необмежена відповідальність), інші відповідають в рамках внесеного паю. Дрібні і середні фірми зараз приймають цей тип організації, як в розвинутих,

так і в розвиваючих країнах при налагодженні виробництва сучасних модифікацій традиційної продукції.

Акціонерні форми існують у вигляді змішаних компаній закритого і відкритого типів. І ті і другі створюються, як правило, для реалізації капіталоемних проектів з участю державного капіталу.

Слід виділити такі різновиди акціонерної форми, які в закордонній практиці називають "змішаним підприємством". Це частіше всього об'єднання приватного іноземного та місцевого державного капіталу з паритетною долею участі закордонного партнера, який має контракт на управління і різноманітні послуги (передача технології, "ноу-хау").

Вищі форми сумісного підприємництва в світовій практиці виступають в 2-х основних різновидах. Перший вид - це сумісні компанії акціонерних фірм закритого типу, які характеризуються необмеженою власністю кожного учасника на результати діяльності. Звичайно такі компанії створюються на певний строк співробітництва, по закінченню якого національна сторона може закупити всю долю іноземного партнера. Другий вид - це контрактійне підприємство, яке створюється шляхом викупу долі іноземного партнера, або з моменту заснування на весь капітал, який знаходиться у власності місцевих учасників.

З іноземним учасником заключається контракт на управління і технологічний контроль.

Власність на результати діяльності на таких підприємствах поступово переходить під національний контроль, а доля іноземних підприємців зводиться до виплати за виконання управлінських і організаційних функцій.

Вибір конкретної форми спільного підприємництва визначається 3-ма основними обставинами:

1. Напрям діяльності та вид продукції.
2. Масштаби діяльності.
3. Мета притягнення іноземного партнера.

3.2. На базі аналізу досвіду створення і функціонування СП проведена класифікація їх законодавчої бази на Україні.

Створення і діяльність СП регламентується державою з допомогою різноманітних законодавчих актів та положень. Отже, виникнення СП, збільшення їх кількості, розширення діяльності і підвищення її ефективності безпосередньо зв'язане з діяльністю законодавчої бази, її повноти і досконалості.

Вивчення законодавства, яке регулює створення і діяльність СП дозволило виділити шість блоків законодавчих актів:

І блок - основопокладаючі економічні закони;

П блок - зовнішньоекономічні і інвестиційні закони;

Ш блок - податкове законодавство;

ІУ блок - закони про митницю та мито;

У блок - закони кредитно-фінансового забезпечення;

УІ блок - інші закони.

З дня проголошення державної незалежності України до цього часу прийнято не менше 100 різноманітних, правових та нормативних документів, які спрямовані на формування законодавчої і організаційної бази притягнення іноземних інвестицій. Але українське законодавство являється нестабільним, хоча саме ця якість поряд з гарантіями захисту інвестицій оцінюється іноземними інвеститорами як вирішальне.

Законодавча практика дає багато прикладів, коли окремі нормативні акти "живуть" максимум місяць або вводяться в дію заднім числом, багато регулюючих інвестиційну діяльність документів переключаються нормативними актами, які видаються різноманітними відомствами: міністерством фінансів, податковою службою, митним комітетом і інш.

В роботі обґрунтован висновок, що для притягнення іноземних інвестицій необхідно забезпечити стабільність законодавчої бази, її відповідність міжнародним правовим нормам, відмовитись від переваг відомчого регулювання СП і інвестиційної діяльності.

3.3. Запропанована система показників, які оцінюють фінансово-економічний стан і можливості підприємства при виборі партнера.

Ця система заснована на показниках звітності підприємства, які характеризують його діяльність і її стан по 4-х найбільш важливих критеріїв. Згідно з цими критеріями показники розбиті на чотири групи:

показники ліквідності;

показники ділової активності;

показники рентабельності;

показники структури капіталу (або платіжоспроможності).

Кожна з цих груп об'єднує декілька коефіцієнтів, які характеризують певну грань відповідного поняття. При цьому загальна кількість коефіцієнтів досягає 30, а з рахунком допоміжних показників продуктивності праці в 2-у групу (як це прийнято, наприклад, в Японії) - 40. Очевидно, що це число ду-

же велике і на практиці дуже трудно буде дати оцінку стану майбутнього партнера.

Не зменшуючи значення кожного показника при проведенні докладного обстеження економічного стану і особливо спеціального аналізу окремих його аспектів, тим менше треба прийти до висновку, що в ряді випадків аналіз такої кількості показників малоефективний і недоцільний. Тому, ми маємо на увазі перш за все такі задачі:

І. Комплексна оцінка партнера з допомогою декількох узагальнюючих показників, які характеризують не окремі сторони, а його діяльність в цілому. Відзначимо, що якраз в такій постановці задача частіше всього і подається особі, яка приймала вирішення.

Аналіз окремих сторін фірми – партнера проводиться спеціалізованими службами підприємства з використанням показників і коефіцієнтів, про які говорилось вище. Але, щоб прийняти остаточне рішення, як правило, необхідно звести часткові результати в деякий узагальнюючий висновок, який має кількісний вираз.

2. Оцінка партнера в умовах жорсткого обмеження в часі і нестачі інформації, коли це приходиться виконувати. В таких умовах приходиться оцінювати партнера на основі декількох показників. Висловлені обставини передбачають необхідність виявлення внутрішніх взаімозв'язків між аналізуемими показниками і на цій основі об'єднання їх в групи, а також оцінки відносної важливості показників усередині кожної групи.

Для вирішення цих задач були використані методи факторного аналізу, який являється найбільш ефективним засобом "стиснення" інформації, вичленування із неї найбільш "істотної" частини.

Масив первісної інформації був зформований на основі даних значень перелічених показників в ряді СП м.Харкова за 1991-1993 рр. Обробка проводилась з допомогою пакета прикладних програм "*Stadia*".

Проведений аналіз дозволив зробити наступні головні висновки:

1. Стійко відзначається група показників ліквідності, яка складається із 2-х коефіцієнтів: ліквідність оборотних активів і матеріально-виробничих запасів. При цьому обидва коефіцієнти характеризуються надто тісним зв'язком з фактором ліквідності.

2. Другий відзначений фактор - це ділова активність, але не всі вихідні коефіцієнти цієї групи рівнозначні. Як більш істотні і зв'язані з цим фактором можна охарактеризувати окремі коефіцієнти обертання по собівартості реалізованої продукції і обсягу реалізації.

3. Група рентабельності не являється однорідною, в ній виділені, як найбільш істотні показники капіталу (2 коефіцієнти).

4. В окрему групу виділено показник рентабельності продукції в зв'язку з високою інформативністю цього коефіцієнта.

5. В цілому число оцінюваних показників може бути зменшено до 7-9, в результаті виділення в кожній вихідній

групІ найбІльш Істотних (приблизно по 2 в кожнІй групІ) (див.рис.І).

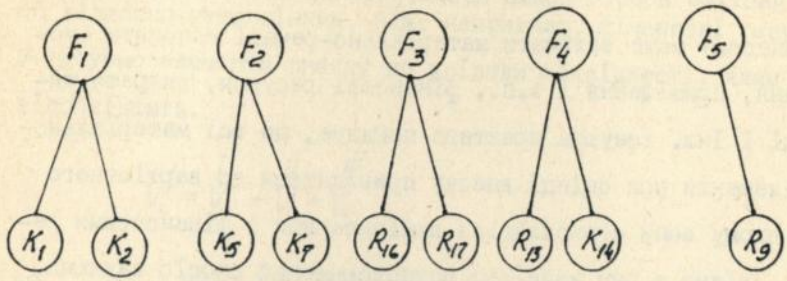

F_1 – фактор лІквІдностІ;
F_2 – фактор активностІ;
F_3 – фактор рентабельностІ;
F_4 – фактор структури капІталу;
F_5 – фактор рентабельностІ продукта.

Рис.І. Факторний аналІз економІчного становища пІдприємства

3.4. Розроблений пІдхІд до розподІлу прибутку мІж учасниками спІльноІ дІяльностІ з рахунком структури Іх внеску.

ОднІєю Із головних проблем, якІ виникають в процесІ спІльного пІдприемництва, являється розподІл прибутку або результатІв спІльноІ дІяльностІ мІж учасниками. РозподІл прибутку повинен бути вІдповІдно внеску кожноІ сторони в спІльний проект. Якраз такий принцип сприймається всІма сторонами як "справедливий" І отже такий, що має практичну цІннІсть.

Основну труднiсть в реалiзацiї цього принципу складае оцiнка внеску учасникiв. Це зв'язано з тим, що, як правило, внесок уявляе собою деякий набiр рiзноманiтних по змiсту елементiв, частiше всього прямо невимiрюваних мiж собою. Такий набiр (внесок) може включати матерiально-речевi елементи (устаткування, примiщення i т.п., фiнансовi ресурси, витрати живої працi i iнш. Iснуюча практика показуе, що всi матерiально-речевi елементи при оцiнцi внеску приводяться до вартiстного виду, в якому вони становляться вимiрюваними з фiнансовими ресурсами. Згiдно з цим найбiльш розповсюджений спосiб заключаеться в роздiлi прибутку пропорцiйно внеску в капiтал авансування, вимiряний в грошовiй формi.

Не дивлячись на вiдносну простоту i яснiсть такого пiдходу, вiн характеризуеться таким головним недолiком: вiн не вiдображае структури внеску учасника; значимiсть кожного елементу, визначаючи тiльки його грошову оцiнку. Мiж iншим, цi елементи далеко не рiвноцiннi. Розглянемо роль рiзноманiтних елементiв внеску в визначення лiквiдностi пiдприемства, яка з'являеться одним iз важливiших показникiв, якi характеризують його стан i можливостi, його привабливiсть для дiлових партнерiв.

Запропонований в дисертацiї пiдхiд засновуеться на оцiнцi внеску кожного учасника з рахунком рiвня лiквiдностi, до якого належить той чи iнший елемент внеску. Наприклад, фiнансовi ресурси забезпечують лiквiднiсть I-го роду, яка являеться найбiльш переважною в постiйно змiнюючiй риночнiй ситуацiї, т.я. збiльшуе маневренiсть пiдприемства.

Внесок в виглядi основних фондiв належить до лiквiдностi III роду. Ця частина майна пiдприемства найбiльш мобильна, сни-

жує маневренІсть пІдприемства, можливостІ галузевого переливу капІтала. В зв'язку з цим даний елемент внеску представляється вІдносно менш цІнним, нІж, наприклад, фІнансовІ ресурси. Згрупуемо елементи внеску по урІвням лІквІдностІ, яким вони вІдповІдають.

$$V_i = \overset{I}{V_i} + \overset{II}{V_i} + \overset{III}{V_i}$$

де V_i – внесок i -го учасника;

$\overset{I, II, III}{V_i}$ – грошова оцІнка елементІв внеска вІдповІдних I (П, Ш) урІвням лІквІдностІ.

Кожну складову внеску пропонуеться оцІнювати наступним чином:

$$\overset{I}{Z_i} = \overset{I}{V_i}\left(1 + \frac{H}{12} \cdot K\right)$$

де $\overset{I}{Z_i}$ – оцІнка фІнансового внеску I учасника, вІдповІдного I урІвня лІквІдностІ;

H – рІчна норма банкІвського вІдсотку (в частках);

K – кІлькІсть минулих мІсяцІв спІльноІ дІяльностІ.

Таким чином, первІсний внесок учасника до моменту розподІлу прибутка умовно збІльшуеться до такоІ суми, яку вІн мав би, якщо помІстив би своІ фІнансовІ кошти в банк пІд вІдсотки.

$$\overset{III}{Z_i} = \overset{III}{V_i}\left(1 + K \cdot \frac{r}{12}\right)$$

де $\overset{III}{Z_i}$ – оцінка внеску в вигляді основних фондів, відповідно III рівню рентабельності;

r – показник рентабельності, розрахований із величини річного прибутку.

Це співвідношення виявляє той факт, що по закінченні K – місяців власник основних фондів напроцює величину своєї власності на обсяг прибутку, яку йому приносить експлуатація цих фондів

$$\overset{II}{Z_i} = \overset{II}{V_i}\left(1 + K \cdot \frac{H + r}{24}\right)$$

де $\overset{II}{Z_i}$ – оцінка внеску в вигляді товарно-матеріальних цінностей.

Значимість товарно-матеріальних цінностей (елементи внеску відповідні ліквідності II рівня) знайдемо як проміжну між фінансовими і основними фондами. Тому коефіцієнтом коректування цієї частини внеску було взято

$$H_{об} = \frac{H + r}{2}$$

В цілому оцінку внеску кожного учасника через K –місяців спільної діяльності можно визначити по формулі:

$$Z_i = \overset{I}{Z_i} + \overset{II}{Z_i} + \overset{III}{Z_i} = V_i + \frac{K}{12}\left[H \cdot \overset{I}{V_i} + \frac{H + r}{2} \cdot \overset{II}{V_i} + r \cdot \overset{III}{V_i}\right]$$

Розподіл прибутку по закінченні K -місяців пропонується здійснювати пропорційно оцінці внеску кожного учасника - Z_i

$$Z = \sum_i Z_i \quad ; \quad P_i = P \cdot \frac{Z_i}{Z}$$

Запропонований метод враховує наступні важливі обставини, які роблять його більш адекватними сучасним умовам переходу до ринку:

1. Структура первісного авансованого капіталу кожного учасника.
2. Динаміка економічних процесів, в результаті чого елементи внеску розглядаються не просто як матеріально-речові та фінансові ресурси, а як виробничий капітал.

3.5. На базі аналізу методів кількісного визначення ризику запропонований коефіцієнт ризику і шкала, які доцільно використовувати при визначенні рішень управління по інвестуванню спільної діяльності. Прийняття рішень при здійсненні інвестиційних програм відбувається з рахунком ризику, який обумовлюється наявністю цілого ряду факторів невизначеності. При кількісній оцінці ризику необхідно відрізняти розміри реальної вартості, підлягаючій ризику і розміри очікуваних прибутків і збитків. Перша величина відома в момент прийняття рішення, а величини прибутку і збутку можуть бути визначені тільки з відомим ступенем невизначеності.

Побудування кількісної оцінки риску засновано на гіпотезі нормального розподілу показника результатів діяльності (тут ми не розглядуемо проблему, яким саме повинен бути цей показник). Під віддачею будемо розуміти зв'язок між обся-

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

гом Інвестиції і відповідною йому величиною E . Визначимо функцію віддачі $H = H(E)$, яка показує величину зміни віддачі, відповідної якому-небудь значенню показника E при його відхиленні від запланованого рівня, включаючи і можливі збитки. Якщо відомий закон розподілу показника E (по припущенню він нормальний), то можно визначити величину віддачі згідно з можливістю відхилення в позитивну або негативну область від запланованого рівня показника E .

Коефіцієнт ризику можно зобразити наступним образом:

$$K = \frac{H_c}{H_п}$$

де $H_п$ – величина віддачі при відхиленні в позитивну область;

H_c – величина віддачі при відхиленні в негативну область.

Величина цього показника ризику змінюється від 0 до ∞ . В випадку $H_c = 0$ і $K = 0$, що означає відсутність ризику. Таке положення наступає, коли ми діємо з такого ступеню надійності, що передбачену величину $E_{пл}$ можно прийняти розташованою на нижньому кордоні реальної області змінювання.

Використовуючи коефіцієнт ризику можливо скласти шкалу ризику, яка інтервалом зміни коефіцієнта ставить в відповідність тип поведінки при здійсненні інвестиційної діяльності. Приклад такої шкали приведено в таблиці.

Інтервали зміни коефіцієнта ризику	Тип поведінки
1	2
0 – 0,2	песимістичне

I	2
0,2 - 0,4	обережне
0,4 - 0,6	помірне-ризикове
0,6 - 0,8	ризикове
0,8 - I,0	високо-ризикове
Понад I,0	азартне

3.6. Розробленi питання методики розрахункiв показникiв ефективностi iнвестицiй.

Вносячi кошти в якийсь проект деякий iнвестор хоче знати хоч приблизно величину очiкуваного доходу. Але щоб привести в порiвнюваний вигляд оцiнку прибуткiв вiд iнвестицiй, очiкуваних для одержання протягом кiлькох рокiв, користуються методом дисконтирування. Вiн заснований на iдеi складного вiдсотку i дозволяе привести в теперiшньому моментi вартостi оцiнки майбутнiх поступлень вiд iнвестицiй.

Формула коефiцiента дисконтирування мае вигляд:

$$K_g = \frac{1+i}{1+R}$$

де i - iнфляцiйний коефiцiент;

R - процентна ставка.

Для оцiнки iнвестицiйного проекту пропонуеться використати такi показники:

- чистий приведений ефект;
- iндекс рнетабельностi iнвестицiй;

- строк окупаемості проекта;
- динамічний показник ефективності по фазам.

Розрахунок всієї сукупності показників дозволяє дати об'єктивну і повну оцінку ефективності передбаченої інвестиції або альтернативних інвестиційних проектів.

4. Основні положення дисертації опубліковані в таких роботах:

4.1. Томілін М.О., Кіржнер Л.О.,Лепейко Т.І. Функціонування спільних підприемств в Україні (теоретичні і практичні аспекти) - монографія. Харків, видавництво "Основа" при Харківському Державному університеті, 1994, с.80.

4.2. ТоМІЛІн М.О., Кіржнер Л.О., Лепейко Т.І., Меркулова Т.В. Вибір напрямку і об'єкту іноземних інвестицій: питання методології і практики. Харків, видавництво "Основа", 1995, с.78.

4.3. Томілін М.О.,Спільні підприемства і перші кроки та перспективи. "Деловая жизнь", № 3-4 (39-40), 1994, с.17.

4.4. Кіржнер Л.О., Томілін М.О. Законодавча база організації і діяльності спільних підприемств України. Тези доп. Укр.научн.-практ.конф. частина Ш, Харків, 1994, с.24.

4.5. Лепейко Т.І., Томілін М.О. Аналіз фінансового стану підприемства. Тези доп.Укр.научн.-практ.конф. частина Ш, Харків, 1994, с.30.

Tomilin N.A. The functioning mechanism of joint ventures in the process of market reforms in the economy of Ukraine.

(manuscript)

Thesis for the scientific degree of Candidate of Science (Economics) in speciality 08.06.01.- "The Economics of Enterprises and Forms of Administration".

The thesis is devoted to the problems of development of the elements of effective mechanism of functioning of joint ventures, including the principles of partners' relations, evaluation of their activity and the ways of profit sharing between them.

With this purpose the analysis of foreign and home experience of creation and functioning of joint ventures in all their varieties of law and organizational forms was made and the analysis of home law basis was presented.

Томилин Н.А. Механизм функционирования совместных предприятий в процессе рыночных преобразований экономики Украины.

(рукопись)

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01-"Экономика предприятий и формы хозяйствования".

Харьковский Государственный Экономический Университет, Харьков, 1995

Работа посвящена вопросам разработки элементов эффективного механизма функционирования совместных предприятий, включающего принципы взаимоотношений партнёров, оценку их деятельности и способы распределения прибыли между ними.

С этой целью проведен анализ зарубежного и отечественного опыта создания и функционирования совместных предприятий во всём многообразии их правовых и организационных форм, анализ отечественной изаконодательной базы.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: механізм, інвестиції, законодавча база, спільне підприемство, ризик, ліквідність, активність, рентабельність, ринок.

ТОМІЛІН Микола Олександрович

Механізм функціонування спільних підприємств в процесі ринкових перетворень економіки України

Спеціальність 08.06.01 – "Економіка підприємств та форми господарювання"

А в т о р е ф е р а т

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск
к.е.н., доцент Ф.А.Шиголь

ПІдписано до друку 28.02.95 Формат 60x84/16
ПапІр друкарський. Обсяг 1,0 д.а. Тираж 100 прим.
Замовлення № 44 Безкоштовно

РВВ ХДЕУ. 310001, ХаркІв, пр.ЛенІна, 9-а.

447398

Ав 32.144